

Sukka ja reikä ilmiriidassa

Lokaalinen haastaa kosmisen peliin

Jälleen kerran kävi niin, että juuri kun valmistauduin vetämään suosikkisukkiani jalkaan, havaitsin, että toisessa oli reikä. Ei suuren suuri, ei minun mitätönkään – parahultaisesti sellainen, että oli tehtävä kirvelevä hylkäyspäätös, kun parsimishalu ja ennenkaikkea -taito puuttui.

Reiällinen sukka on valitettava, negatiivisia tunteita herättävä ilmiö juuri reiän takia. Ehjä sukka nauttii esineenä tiettyä arvostusta, ja tuota prestiisiä reikä selvästi nakertaa. Pidetään selviönä, että esineenä sukka on hierarkiassa korkeammalla kuin reikä, josta ei oikein tiedä, onko se edes varsinaisesti olemassa.

Jokin tässä päättelyssä korpeaa minua; liekö kyse halusta asettua heikomman puolelle, mene tiedä. Roikotin pettymyksen tuottanutta sukkarukkaa ilmassa ja vaivuin mietteisiini. Liiankin perusteellisesti, sillä yhtäkkiä korviini rupesi kantautumaan vaimeaa sipinää ja supinaa, josta ensin ymmärsin vain sen, että kysymys oli kiivaanpuoleisesta välien selvittelystä. Hoksasin hypistellä sisäisen lähestyjäni volyyminappia, ja eipä aikaakaan kun alkoi kuulua selkeitä repliikkejä.

Olivat ilmiriidassa, Sukka ja Reikä näet. Minulle ei jäänyt muuta tehtävää kuin avata tietokone ja kirjata kuulemani ylös.

Sukka: Tässä sitä nyt ollaan, taivas auttakoon! Senkö täytistä sinun piti siihen laittautua! Etkö ymmärrä, Reikä, että olen sinun takiasi suuressa vaarassa joutua jätesäkkiin, koska isännän parsimiset kyllä tiedetään.

Reikä: Ymmärrän varsin hyvin – tajuan jopa sen, että myös *minä* olen sinun kerallasi tismalleen samaisessa vaarassa.

S: Sinäkö, hahhahhaa, salli minun nauraa. Eräiden filosofien mukaan sinua ei edes ole olemassa. *Minä* olen sentään substanssi ja voin periaatteessa mainiosti olla ilman sinua. Sinä olet pelkkä partikulaarinen aksidenssi ja täysin minusta riippuvainen.

R: Periaatteestasi ei sinulle juuri nyt ole kummempaa iloa, muistutan vain viileästi, että tilanne on se mikä se on – käytännössä olen sinussa ja pysyn. Koska kohtalomme ovat sidotut toisiinsa, olisi sinunkin kenties aiheutta esiintyä hiukan vähemmän arroganttisti.

S: Ah, sinä sakramenskattu sattuma aiemmin niin varman substantiaalisessa sukkaudessani, rupeat siis pöyhkeilemään! Pyydän sinua pitämään mielessäsi, että olet minulle alisteinen,

koska minä sisällän sinut eli sinä olet osa, vieläpä sangen vaatimaton ja lievimminkin sanoen epätoivottava osa minua.

R: Lokaalisesti ottaen asianlaita näyttäisi olevan niin kuin sanot. Mutta, kuten huomaat, isäntämme roikottaa meitä juuri ilmassa, aivan sen näköisenä kuin olisi juuri oivaltanut jotakin perin tärkeää. Sinä olet sukkanä tylsää materiaa, minä taas reikänä henkeä ja hengellä on kyky vaistota, aavistaa, jopa lukea ajatuksia.

Näin polveilee isännän aatos. Kenelläkään ei liene vastaan väittämistä, jos sanotaan ”sukassa on reikä”. Kuitenkin suhteellisuusperiaate vaatii, että on voitava myös sanoa ”sukka on reiässä”, ja siinä on oltava yhtäläillä järkeä kuin tuossa vastaansanomattomassa tapauksessa.

Mutta hyvänen aika, reiässähän on ilmaa, samaa ilmaa kuin sukan sisäpuolella ja vallankin sen ulkopuolella niin paljon kuin maapallolla ilmakehää piisaa. Ja kun ilmakehä loppuu, riittää ”tyhjyyttä” koko kosmoksen verran.

Asetelma on siis kääntynyt kerrassaan pääläelleen. Sen sijaan, että sukka sisältäisi reiän, onkin niin, että reikä, kosmiseksi ymmärrettynä, sisältää sukan – eli ”sukka on reiässä”, niin kuin relativiteetti-prinsiippi edellyttää.

Niin, (viha)rakas Sukka, en suinkaan aio asianosaisena jäädä itseäni, vaan totean, että isännän aivoituksissa on tolkkua ja tointa. Lokaalista näkökulmasta olen kieltämättä osa sinua ja sinä sisällät minut, mutta kosmisesta vinkkelistä sinä olet osa minua ja minä sisällän sinut. Enkä vain sinua vaan maapallon, auringon, lukemattomia galakseja ... eli täydellä syyllä minä voin julistautua substanssiksi, jonka aksidensseja ovat rikkinäiset sukat, Pohjantähti, Praeseppen ja Perseuksen tähtijoukot ... tajuatko, sukka-aivo!

S: Herkeä, herra nähköön, haastelemasta noin kamalan avaria ja viisaita; minun näköalani isännän jalan ja kengän välissä ovat pakosta jääneet jotensakin suppeiksi. Mutta hätätilassa – siitähän nyt on kysymys – ymmärrän yhtä ja toista. Ehdotan yhteistä päätöslauselmaa. Meidän keskinäisessä suhteessamme pätee seuraava: ei (reiällistä) sukkaa ilman reikää eikä liioin reikää ilman (reiällistä) sukkaa. Olemme korrelaatteja niinkuin äly ja materia Schopenhauerin filosofiassa.

R: Toteutamme myös vanhan *coincidentia oppositorum* – eli vastakohtien yhtymisen periaatteen, koska suhdettamme voidaan kuvata kahdella täysin päinvastaisella tavalla. Olemme

substansseja ja aksidensseja, sisältäjiä ja sisällettäviä, alistajia ja alistettuja, koska päinvastaiset näkökulmat ovat yhtäaikaa voimassa. Totuus meistä ei ole aristotelinen ”joko-tai”, vaan suhteellisuusperiaatteellinen ”sekä-että”...

Taisivat osapuolet päästä jonkinlaiseen yhteisymmärrykseen; ainakin heidän välillään vallinne *rerum concordia discors*, asioiden ristiriitainen sopuointu.

Jos päinvastaiset näkökulmat ovat yhtäaikaa voimassa, on ilmeisesti edessämme pelitilanne, jonka osapuolet eivät ole eksplisiittisesti erotettavissa toisistaan. Tilanne on implisiittinen, kietoutunut.

Mikä tässä kietoutumisessa eniten hätkähdyttää? Kaiketi se, että niinkin arkipäiväinen asia kuin reikä sukassa haastaa peliin, edellisen tarkastelun valossa, koko maailmankaikkeuden.

Joku voi nyt huomauttaa, että mokoma sukka-reikäpeli on vastuutonta, abstraktia mielikuvituksen leikkiä. Kuitenkin muuan hyvin vastuullinen, konkreettinen, kunnioitettu ja kuuluisa fyysikko, Ernst Mach päätyi hyvin samantapaisiin ajatuksiin pohtiessaan hitauden syntyä. Hänen mukaansa nimetty periaate sanoo, että kappaleiden inertia eli hitaus aiheutuu kappaleen ja koko muun maailman vuorovaikutuksesta. Analogia sukka-reikäpeliin

on ilmeinen, ja yhteinen päätöslauselma voisi olla: mitä tahansa lokaalista tapahtuukin, kosmos on aina otettava huomioon.

Miksemme samantien löisi kahta kärkeä yhdellä iskulla ja hoksaisi, että Machin periaate sekä vaatimus kaiken, myös kiihtyvän liikkeen suhteellisuudesta, joka oli Einsteinin silmämääränä yleisessä suhteellisuusteoriassa, ovat yksi ja sama asia. Jos partikkeli on kiihtyvässä liikkeessä, siihen vaikuttaa voiman lisäksi hitausvoima, joka on itseisarvoltaan yhtä suuri, mutta vastakkaisuuntainen.

Mikä on tällöin keino kietoa koko muu maailma tähän lokaaliseen tapahtumaan? Aivan luonnollisesti antaa hitausvoiman kumota vaikuttava voima, jolloin partikkeli pysähtyy. Kuitenkin sen asema muuhun maailmaan nähden selvästikin muuttuu, jolloin ainoa mahdollisuus on, että koko muu maailma liikkuu.

Kaikki liike on siis suhteellista ja Machin periaate voimassa, kun vain kyetään näkemään, ettei kaikkea voi selittää aristotelis-ekspliiittisellä logiikalla, kun taas implisiittinen, vastakohtien ykseyttä korostava ajattelu kuvauttaa asiat (toistensa vastakohtina) toisikseen niin, ettei selitystä enää tarvita.

Ei suotta sanota: älä selitä, jos haluat tulla ymmärretyksi.